

Дата

БОЛЬШ, ЧЫМ СІМВАЛ

Штогод у другую нядзелю мая ў Беларусі адзначаецца Дзень Дзяржаўнага герба і Дзяржаўнага сцяга. «Звязда» сабрала цікавейшыя факты з гісторыі сімвалікі краіны за апошнія сто гадоў.

У савецкі час Беларусь мяняла сцяг пяць разоў. У Канстытуцыі за 1919 год ён апісваўся як «палотнішча чырвонага (алага) колеру, у левым кутку якога — ля дрэўка, зверну размяшчаны залаты літары ССРБ або надпіс: Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка Беларусі». Праз восем гадоў абрэвіатура змянілася на БССР. Яшчэ праз дзесяць — над літарамі з'явіліся залаты серп і молат, а таксама чырвоная пяціканцовая зорка, абрамленая залатой паласой. Тады літары былі адзіным адрозненнем беларускага сцяга ад украінскага ці расійскага. Калі ў 1945-м тры названыя краіны апынуліся сярод краін — заснавальніц ААН, гэта выклікала пэўныя нязручнасці. Распрацоўку новага сцяга з адлюстраваннем «нацыянальных асаблівасцей» даручылі Акадэміі навук. Так у 1951 годзе з'явілася характэрнае чырвона-зялёнае палотнішча з бела-чырвоным арнаментам збоку. Ад папярэдняга варыянта пакінулі залаты серп, молат і зорачку ў левым кутку. Аўтар — мастак Міхаіл Іванавіч Гусеў. Апошнія змены закранулі сімвал БССР у 1981-м: новая Канстытуцыя зацвердзіла адсутнасць савецкай атрыбутыкі на адваротным баку сцяга.

Цікава, што арнамент на сцяг трапіў з рэальнага ручніка. Яго на пачатку XX стагоддзя вышыла звычайная сялянка з-пад Сянна Матрона Маркевіч. Ужо пасля вайны брат жанчыны Міхаіл Кацэр узначаліў сектар фальклору і этнаграфіі ў Акадэміі навук. Калі рыхтаваўся праект новага дзяржсимвала, ён адшукаў эскізы вышывак сястры. Асабліва яму прыглынуўся ўзор з гаваркой назвай «Узыходзячае сонца», які пасля і стаў вядомы на ўвесь свет дзякуючы беларускаму сцягу.

Сем разоў мяняўся беларускі герб за савецкі перыяд. Самы першы быў амаль ідэнтычны гербу РСФСР: залаты серп і молат на чырвоным фоне ў промнях сонца, якія абрамляюць вянкі з каласкоў і надпісаў. З узнікненнем ЛітБел на існуючы герб нанеслі новую назву краіны. Але ўжо праз год вярнуліся да папярэдняга варыянта.

На хвалі беларусізацыі ў 1924-м сімвалу вырашылі дадаць нацыянальнага каларыту. «Звязда» пісала аб правядзенні конкурсу на самы лепшы праект дзяржаўнага герба. Ад аўтараў чакалі арыгінальнасці, але на распрацоўку далі менш за два тыдні! У выніку перамагла работа педагога Віцебскага мастацкага тэхнікума Валянціна Волкава (званне народнага мастака БССР ён атрымае толькі праз 20 гадоў, і не за герб, а за знакамітае палатно «Мінск. 3 ліпеня 1944 года»). Новы дзяржаўны герб захоўваў савецкія сімвалы ў цэнтры на фоне сонечных

промняў, аднак з левага боку ад іх каласілася жыта і квітнела канюшына, а справа — зелянела дубовае лісце. У 1938 годзе апошнія замянілі на каласкі і «скрыначкі з ільняным насеннем». «Распусціўся» гербавы лён толькі ў 1958-м.

Нашаму гербу былі ўласцівыя не толькі багатыя мастацкія, але і моўныя змены. Паводле Канстытуцыі БССР 1919 года надпісы (назва БССР і лозунг «Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!») былі выкананыя на рускай мове. З 1920-га да 1938 года дадаваліся пераклады на беларускай, літоўскай, польскай і ідыш, але потым апошнія тры зніклі.

Беларусь — адзіная з былых савецкіх рэспублік, якая ўзяла за аснову дзяржаўных сімвалаў герб і сцяг савецкага перыяду. Аднак гэта адбылося не адразу пасля распаду СССР. Першыя чатыры гады незалежнасці прайшлі пад бела-чырвона-белым сцягам і «Пагоняй», што выклікала пэўныя нязручнасці. Герб супадаў з літоўскім, і хоць іх «Віціс» пэўным чынам змяніўся, беляя коннікі на чырвоным фоне ўсё адно былі быццам «браты-двайняты». Апроч таго, цень на «новую» сімваліку кідалі падзеі Вялікай Айчыннай вайны: падчас акупацыі яе актыўна выкарыстоўвалі калабарацыяністы.

Сучасны варыянт дзяржаўнай сімвалікі быў прыняты на ўсенародным рэферэндуме ў 1995 годзе і дапрацоўваўся ў 2012-м.

Плошча Дзяржаўнага сцяга з'яўляецца самай маладой і самай вялікай у беларускай

сталіцы. На скрыжаванні праспекта Пераможцаў і вуліцы Арлоўскай стаіць 70-метровая стэла-флагшток. Палотнішча зроблена з воданепранікальнага і ўстойлівага да сонечных промняў матэрыялу і практычна заўсёды развываецца. Многія памылкова мяркуюць, што на плошчы знаходзіцца самы вялікі сцяг Беларусі...

Насамрэч ён захоўваецца ў Музеі беларускай дзяржаўнасці. Даўжыня — 90 метраў, шырыня — 45, вага — каля 300 кілаграмаў. Каб разгарнуць экспанат, спатрэбілася тры сотні чалавек. Рабілі гэта аднойчы: 12 верасня 2015 года на Кастрычніцкай плошчы ў Мінску.

Эталонны дзяржаўны сімвалікі захоўваюцца на 18-м паверсе Нацыянальнай бібліятэкі. Тры варыянты герба (чорна-белы, залаты і каляровы) і сцяг на папяровых лістах фармату А4. Яны ідэальныя! Менавіта па іх тыражуюцца астатнія выявы па ўсёй краіне.

Ганна КУРАК.

Выстаўка

І ШКЛЯНЫЯ... АРМЕЙСКІЯ ПЛЯШКІ

Унікальную выстаўку «Салдацкая ежа на фоне стагоддзяў» можна ўбачыць у Віцебскім абласным музеі Героя Савецкага Саюза М. П. Шмырова

Калекцыянер Генадзь ДУБІНІН збірае ўсё тое, што звязана з салдацкай ежай: ад лыжак да кацялкоў і пляшак. Самыя рарытэтыя экспанаты выраблены ў XIX стагоддзі. Экспазіцыя стала цудоўным падарункам напярэдадні святкавання Дня Перамогі і для ветэранаў Вялікай Айчыннай. Яны могуць не толькі ўбачыць, але і нават патрымаць у руках тое, што выкарыстоўвалі для ежы падчас вайны.

На выстаўцы «Салдацкая ежа на фоне стагоддзяў».

Усяго на выстаўцы каля ста экспанатаў з розных краін і стагоддзяў. Напрыклад, з Японіі, Швейцарыі, Швецыі, Германіі і іншых. Сярод іх і два ў адным: лыжка-відэлец!

Збіральнік — былы выкладчык гісторыі. Генадзь Дубінін мае ў сваёй калекцыі розныя рарытэты. У прыватнасці, у музеі другі па ліку яго збор. У канцы мінулага года тут прэзентавалі вельмі цікавую выстаўку, прысвечаную сапёрнай рыдлёўцы.

Калекцыянер раскажаў, што цікавы экспанат можна купіць не толькі на інтэрнэт-аўкцыёнах, але і на рынку...

Дарэчы, ён упэўнены, што такія экспанаты, як салдацкія лыжкі і іншае, толькі на першы погляд параўнальна «дробныя» і для гісторыкаў нецікавыя.

Вывучаючы іх, можна многае зразумець пра вайну. Між іншым, па надпісах на лыжках можна высветліць, каму яны належалі. Па ініцыялах на посудзе нават можна знайсці інфармацыю, дзе ваяваў уладальнік, у якім падраздзяленні. Гэта вельмі дарэчы, калі няма ніякіх іншых дакументаў. Здаралася, так не раз ідэнтыфікавалі ўладальніка посуду.

А нават тое, з чаго зроблены «аксесуары для трапезы», можа даць уяўленне аб стане арміі, эканоміцы краіны, якая ваюе, і нават аб прагрэсе ў навуцы. У прыватнасці, толькі пры Пятру I у расійскай арміі ўвялі нормы харчавання. А, напрыклад, Напалеон Банапарт паабяцаў заплаціць 12 тысяч франкаў таму, хто прыдумае спосаб кансерва-

вання ежы. І гэта зрабіў Нікаля Франсуа Апер.

Цікава, што сёлета — 210-гадовы юбілей кансервавання як метаду захоўвання ежы. Напачатку кансервы знаходзіліся ў бутэльках з тоўстага шкла, вельмі падобных на тару з-пад шампанскага. Напалеон дараваў вынаходніку тытул — «Збавіцель чалавецтва». А вось класічныя бляшанкі прыдумалі ў Англіі.

Напалеон III ганарыўся ўнікальнай лыжкай і іншым посудам, зробленым з... алюмінію. Ён выкарыстоўваў яго выключна падчас урачыстых мерапрыемстваў. Так і было: алюміній на стале — толькі ў першых асоб Францыі, багачаў, пакуль не прыдумалі, як масава вырабляць з гэтага лёгкага металу посуд для арміі.

Толькі ў другой палове XIX стагоддзя прыдумалі перасоўныя палявыя кухні. Тады ж вайскоўцаў пачалі забяспечваць кацялкамі.

Вельмі здзіўляюцца наведвальнікі, калі бачаць савецкія шклянныя пляшкі ваеннага часу. Металу ў пачатку Вялікай Айчыннай не хапала, вось і знайшлі просты спосаб рабіць ёмістасць для вадкасцяў. А тое, што такія пляшкі маглі разбіцца, кампенсавала лёгкасць іх вырабу на любым заводзе, дзе робяць посуд. Дарэчы, і немцы выкарыстоўвалі для аналагічных мэт шкло.

Між іншым, нярэдка краіны-праціўніцы не грэбавалі капіраваць кацялкі, лыжкі і іншае.

Дырэктар музея Ірына ШЫШКОВА адзначыла, што выстаўка будзе працаваць да канца чэрвеня. Розныя крэатыўныя экспазіцыі і мерапрыемствы будуць праводзіцца і надалей. У прыватнасці, ёсць ідэя пазнаёміць наведвальнікаў з гісторыяй, бадай, самай вядомай салдацкай ежы — тушонкі.

І безумоўна, будзе цікава даведацца пра тое, які алкаголь выдавалі байцам і ў якой колькасці. Пра франтавыя 100 грамаў ведаюць усе. А вось пра дробязкі, бадай, — толькі ветэраны ды гісторыкі...

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

БІЛЕТ ЗАМЕСТ ВІЗЫ

Упершыню іншаземцы з білетамі на фэст «Славянскі базар у Віцебску» могуць прыехаць у Беларусь без віз.

Пра цікавую навіну раскажаў журналістам кіраўнік дырэкцыі фестывалю Глеб ЛАПІЦКІ. На яго думку, у першую чаргу гэта будзе вельмі цікава жыхарам прыгранічча ЕС. Напрыклад, Латвіі, Літвы, з якімі Віцебская вобласць мяжуе. У Прыбалтыцы білеты купляюць у анлайн-рэжыме за еўра. Дарэчы, можна набыць білеты на ўсе канцэрты.

Галоўнае, параіў Глеб Лапіцкі, правільна запоўніць адпаведную інфармацыю пры пакупцы, каб не было праблем з пагранічнай службай.

У дырэкцыі самага вядомага фестывалю на прасторах былога СССР адзначылі, што білеты сёлета купляюць больш актыўна, чым летась. Каб павысіць продаж оптам, вырашылі стымуляваць бонусамі. Напрыклад, пры пакупцы больш чым за 150 білетаў — 15 %-ная зніжка. І гэта практычна на ўсе канцэрты. У тым ліку і ў Летнім амфітэатры — на галоўнай сцэнічнай пляцоўцы «Базару».

XXVIII Міжнародны фестываль мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску» сёлета пройдзе з 8 да 17 ліпеня. Цырымонія ганаровага адкрыцця адбудзецца 11 ліпеня, закрыцця — 15-га. Як заўсёды, глядачоў чакаюць шматлікія сюрпрызы.

Напрыклад, каб фэст можна было ўбачыць бясплатна, стане больш прадстаўленняў, канцэртаў пад адкрытым небам. Сёлета такім месцам стане плошча Перамогі. Дарэчы, і раней яна не пуставала на фестывалі, але сёлета тут будзе цесна з-за ахвотных пачуць і ўбачыць сваіх куміраў.

Што датычыцца канцэртаў адкрыцця і закрыцця «Славянскага базару», Глеб Лапіцкі адзначыў, што іх «напаўненне» будзе прыныпова адрознівацца. Першы — больш «афіцыйны». Падчас яго шмат кампазіцый будзе прысвечана тэмам малой радзімы ў Беларусі, шлюбу, сямейным каштоўнасцям і гэтак далей.

А фінішны канцэрт адбудзецца з удзелам мноства выканаўцаў, якія набіраюць папулярнасць. Пры гэтым годна падзеляцца майстэрствам зоркі першай велічыні. У прыватнасці, спецыяльным гостем стане народная артыстка СССР Сафія Ратару.

Як заўсёды, у цэнтры ўвагі дарослы і дзіцячы курсы фестывалю. Сёлета ўпершыню тут выступяць прадстаўнікі КНР, Швейцарыі, Вялікабрытаніі, Індыі.

Арганізатары імкнуцца, каб фестываль стаў запатрабаваным людзьмі розных узростаў і музычных інтарэсаў. Таму на фэсце можна будзе атрымаць асалоду ад розных жанраў: ад шансона да джаза. Сумна не будзе нікому, паабячалі ў дырэкцыі.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.